

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ»

*(для студентів заочної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 051 – Економіка)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Управління фінансами та активами підприємств» (для студентів заочної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : Г. І. Базецька, Г. А. Жовтяк. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 46 с.

Укладачі: канд. екон. наук, доц. Г. І. Базецька
канд. екон. наук, доц. Г. А. Жовтяк

Рецензент

А. Є. Ачкасов, доктор економічних наук, професор кафедри економіки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства,
протокол № 11 від 03.06.2018 р.*

Зміст

Вступ.....	4
Програма курсу.....	6
Модуль 1 Управління фінансами та активами підприємства.....	6
Змістовий модуль 1 Управління активами підприємства.....	6
Змістовий модуль 2 Фінансування діяльності підприємства та визначення фінансового стану підприємств.....	8
Матеріали до практичних занять.....	9
Завдання до практичних занять за змістовим модулем 1 Управління активами підприємства.....	9
Завдання до практичних занять за змістовим модулем 2 Фінансування діяльності підприємства та визначення фінансового стану підприємств.....	16
Список рекомендованих джерел.....	40
Додатки.....	42

ВСТУП

Управління фінансами та активами підприємств на сучасному етапі розвитку економіки – це досить складний процес, основною метою якого є забезпечення високої ефективності функціонування суб'єктів господарювання. Він, як і будь-який процес управління, охоплює такі важливі елементи, як планування, організацію та контроль. Саме поєднання цих елементів в єдину систему забезпечує виконання основних функцій системи управління фінансами та активами на підприємстві.

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління фінансами та активами підприємств» є формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління фінансами та активами підприємств» є вивчення сутності та методологічних основ управління різноманітними аспектами діяльності підприємства, управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами; оволодіння методикою визначення вартості капіталу та опанування способів оптимізації його структури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- концепції, принципи і основні інструменти управління фінансами та активами підприємства;
- зміст і основні проблеми управління фінансами та активами підприємства;
- понятійний апарат фінансового менеджменту;
- особливості функціонування комерційних організацій, кредитних організацій, інвестиційних і страхових компаній в умовах українського бізнес-середовища і за кордоном;
- законодавчі акти і нормативно-довідкову інформацію, що регулюють і характеризують фінансово-інвестиційну діяльність комерційних організацій;
- методи, прийоми, систему приватних і узагальнюючих показників, що забезпечують отримання об'єктивної оцінки стану об'єкту управління;
- способи і процедури формування фінансової звітності за міжнародними і вітчизняними стандартами, можливістю звітної інформації в обґрунтуванні інвестиційних і фінансових рішень;
- методики бухгалтерського обліку, фінансового і інвестиційного аналізу, оптимізації розрахунків; внутрішнього контролю, прогнозного аналізу і бюджетування діяльності комерційних організацій;

вміти:

- використовувати сучасні методи наукового пізнання і здійснювати наукові дослідження в діяльності економіки підприємства;
- представляти та презентувати для широкого загалу економічні результати діяльності підприємства;

– попереджати та нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України;

– критично осмислювати проблеми та розв’язувати складні завдання щодо ефективного функціонування підприємства;

– визначати ефективні напрями розвитку підприємства;

мати компетентності:

– організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій;

– мати здатність виявляти наукову сутність проблем у професійній сфері, знаходити адекватні шляхи щодо їх розв’язання;

– мати здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості.

Викладання курсу передбачає проведення лекцій, практичних занять. Певна частина програмного матеріалу має бути засвоєна студентами в процесі самостійної роботи, виконання тестових та розрахунково-аналітичних завдань при розгляді певних фінансових ситуацій.

Курс «Управління фінансами та активами підприємств» тісно пов’язаний з такими дисциплінами, як «Обґрунтування управлінських рішень», «Фінансовий аналіз», «Економічний аналіз», «Економічне управління підприємством», «Управління розвитком компанії» та ін.

1 ПРОГРАМА КУРСУ

МОДУЛЬ 1 УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Змістовий модуль 1 Управління активами підприємства

Тема 1 Теоретичні засади формування та функціонування системи управління фінансами на підприємстві

Сутність та мета системи управління фінансами на підприємстві. Основні задачі системи управління фінансами на підприємстві. Функції і механізм системи управління фінансами на підприємстві. Зміст фінансової роботи на підприємстві. Напрямки фінансової роботи. Засоби забезпечення комерційної, виробничої та фінансової діяльності на підприємстві.

Тема 2 Методи управління фінансами підприємства

Сутність фінансового планування. Особливості застосування фінансового прогнозування та програмування. Задачі та методи фінансового регулювання. Сутність оперативного управління фінансами на підприємстві. Сутність та методи фінансового контролю на підприємстві.

Тема 3 Організація системи інформаційного забезпечення системи фінансового управління підприємством

Сутність інформаційного забезпечення системи фінансового управління підприємством. Інформаційні ресурси як основа складання інформаційної бази підприємства. Фінансова інформація. Система інформаційного забезпечення системи фінансового управління підприємством.

Тема 4 Принципи функціонування фінансового механізму управління активами підприємств

Значення використання фінансового механізму управління активами в організації фінансової діяльності підприємства. Наукові підходи до визначення поняття «фінансовий механізм». Характеристика складових фінансового механізму управління активами підприємства.

Тема 5 Управління необоротними активами

Склад необоротних операційних активів підприємства і особливості фінансового управління ними. Характер руху в процесі їх кругообігу. Основні етапи управління операційними необоротними активами підприємства. Управління оновленням необоротних операційних активів. Управління фінансуванням необоротних операційних активів. Шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів.

Тема 6 Управління оборотними активами

Склад оборотних активів підприємства і особливості фінансового управління ними. Управління запасами. Управління грошовими активами. Управління поточною дебіторською заборгованістю. Управління фінансуванням оборотних активів.

Тема 7 Грошові потоки як складова механізму формування активів підприємства

Економічна сутність і класифікація грошових потоків підприємства. Класифікація грошових потоків за масштабами обслуговування господарського процесу. Класифікація грошових потоків за видами господарської діяльності. Класифікація грошових потоків за напрямками руху грошових коштів. Класифікація грошових потоків за варіативністю напрямків руху грошових коштів. Класифікація грошових потоків за методом обчислення обсягу грошового потоку. Класифікація грошових потоків за характером грошового потоку у відношенні до підприємства. Класифікація грошових потоків за рівнем достатності обсягу грошового потоку. Інші класифікації грошових потоків підприємства.

Тема 8 Управління грошовими потоками на підприємстві як складова системи управління його активами

Сутність та завдання управління грошовими потоками. Політика управління грошовими потоками підприємства. Напрямки та методи оптимізації грошових потоків підприємства.

Тема 9 Управління прибутком підприємства

Склад і формування прибутку. Аналіз чинника прибутку від реалізації продукції і рентабельність організації. Сукупний вплив цін і натурального об'єму продажів на прибуток від продажів. Залежність темпів зміни прибутку від темпів зміни виручки. Критична виручка. Формування чистого прибутку на підприємстві. Методи планування прибутку підприємства. Методи максимізації прибутку підприємства.

Тема 10 Управління інвестиціями

Економічна сутність і класифікація інвестицій підприємства. Сутність і задачі управління інвестиціями. Принципи формування інвестиційної політики підприємства. Форми реальних інвестицій та особливості фінансового управління ними. Види інвестиційних проектів та вимоги до їх розробки. Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів. Формування програми реальних інвестицій. Форми фінансових інвестицій та особливості управління ними. Оцінка вартості фінансових інструментів інвестування. Формування портфелю фінансових інвестицій.

Тема 11 Оптимізація структури активів підприємства

Визначення цілей формування структури активів підприємства. Визначення доходності активів. Визначення ефективної структури активів за різноманітними критеріями. Формування ефективної структури активів підприємства.

Змістовий модуль 2 Фінансування діяльності підприємства та визначення фінансового стану підприємств

Тема 12 Принципи формування власного капіталу підприємства

Особливості формування власного капіталу підприємства. Аналіз власного капіталу підприємства. Управління власним капіталом.

Тема 13 Сучасні засади залучення позикового капіталу підприємства

Особливості формування позикового капіталу підприємства. Аналіз позикового капіталу підприємства. Управління позиковим капіталом.

Тема 14 Вартість і оптимізація структури капіталу

Визначення вартості капіталу підприємства. Дисконтування капіталу і доходу. Методи оптимізації структури капіталу підприємства.

Тема 15 Системи і методи фінансового аналізу

Сутність фінансового аналізу. Методи та види фінансового аналізу. Найбільш важливі групи фінансових показників.

Тема 16 Оцінка структури балансу і ухвалення рішень щодо її поліпшення

Склад балансу підприємства. Особливості складання бухгалтерського балансу підприємства. Оцінка структури активів підприємства за даними балансу. Оцінка структури пасивів підприємства за даними балансу. Розрахунок показників, що характеризують ефективність функціонування підприємства за даними балансу.

Тема 17 Оцінка фінансового стану підприємства

Аналіз майнового стану підприємства. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства. Оцінка ділової активності підприємства. Аналіз рентабельності підприємства.

Тема 18 Система антикризового управління підприємством

Сутність і класифікація фінансових криз підприємства. Сутність та завдання антикризового фінансового управління. Зміст процесу антикризового фінансового управління. Діагностика фінансової кризи підприємства. Сутність банкрутства. Системи діагностики банкрутства. Механізм фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства.

МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання до практичних занять за змістовим модулем 1 Управління активами підприємства

Перелік тем для підготовки доповідей

1. Сучасні методи управління фінансами на підприємстві.
2. Етапи еволюціонування методів управління фінансами підприємства.
3. Сучасна система формування інформаційної бази управління фінансами та активами підприємства.
4. Управління необоротними активами на підприємствах матеріальної і нематеріальної сфери виробництва.
5. Управління оборотними активами на підприємствах матеріальної і нематеріальної сфери виробництва.
6. Управління грошовими потоками підприємств виробничої та невиробничої сфери.
7. Управління операційним та фінансовим циклом на підприємстві.
8. Сучасні методи максимізації прибутку підприємства.
9. Формування інвестиційного портфелю підприємства в сучасних умовах господарювання в Україні.
10. Проблеми оптимізації структури активів на підприємствах різних форм власності.

Задачі для вирішення на практичних заняттях

Задача 1

Скласти бюджети підприємства для другого кварталу (закінчується 30 червня):

- бюджет продажу з графіком отримання грошей;
- бюджет виробництва;
- бюджет придбання матеріалів (з графіком виплати грошей);
- бюджет витрат прямої праці;
- бюджет витрат на продаж і адміністрацію;
- бюджет грошових коштів.

Таблиця 1.1 – Початкові дані

Номер рядка	Показник	квітень	травень	червень	липень	серпень
1	2	3	4	5	6	7
1	Прогноз продажів в штуках	20 000	50 000	30 000	25 000	15 000

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5	6	7
2	Ціна продажу, грн	10,54				
3	Залишок товару на 31 березня	4 000 штук				
		місяць продажів	наступний місяць	втрати		
4	Очікувані грошові надходження	70%	25%	5%		
5	Дебіторська заборгованість за березень, грн	36 000				
6	Запланований залишок товару	20 % від продажів наступного місяця				
7	Кількість матеріалу на одиницю продукції	5 кг				
8	Запланований кінцевий залишок сировини	10 % від потреби наступного місяця				
9	Початковий запас матеріалу	13 000 кг				
10	Вартість матеріалу (за 1 кг), грн	0,40				
11	Рахунки до оплати на 31 березня, грн	12 000				
12	Виплачуються гроші за товар	50 % в місяць продажу		50 % в наступний місяць		
13	Виробництво однієї одиниці товару (витрати часу)	0,05 год				
14	Кількість гарантованих годин в тиждень	40				
15	Вартість однієї години роботи, грн	10				
16	Кількість гарантованих робочих годин на місяць	1 500				
17	Вартість однієї понаднормованої години, грн	10				
18	Виробничі накладні витрати на одиницю товару (змінні витрати), грн	1				
19	Постійні накладні витрати в місяць, грн	50 000				
20	Включаючи амортизацію виробничого обладнання, грн	20 000				

Продовження таблиці 1.1

1	2	3				
21	Змінні адміністративні та комерційні витрати на одиницю продукції, грн	0,50				
22	Постійні адміністративні та комерційні витрати в місяць, грн	70 000				
23	Амортизація, що включена в постійні витрати, грн	10 000				
24	Місцевий комерційний банк надає кредит на умовах не більше	75 000 грн в квартал				
25	Відсотки за кредит виплачуються в момент повернення основної частини боргу					
26	Ставка відсотка за кредит	16 % за рік				
27	У квітні компанія повинна виплатити дивіденди, грн	49 000				
		квітень	травень	червень	липень	серпень
28	Компанія планує закупівлю обладнання з наступним графіком грошових виплат, грн		143 700	48 300		
29	Станом на 1 квітня баланс грошових коштів склав, грн	40 000				
30	Підприємство повинно підтримувати баланс грошових коштів не нижче	30 000				

Методичні рекомендації

Задля рішення цієї задачі необхідно скласти певні таблиці, розрахувати необхідні показники та проаналізувати отримані результати.

Таблиця 1.2 – Дані для заповнення

	квітень	травень	червень	2 квартал
1	2	3	4	5
Бюджет продажів				
1 Прогнозований обсяг продажів, шт. (ряд. 1 вихідних даних)				
2 Ціна одиниці товару, грн (ряд. 2 вихідних даних)				

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4	5
3 Прогнозована виручка (ряд. 1 · ряд. 2)				
У графіку надходження грошей розрахунок відповідно до ряд. 3 вихідних даних. Наприклад, в квітні обсяг продажів 200 – 70 % (140 грн.) надходить в квітні, 25 % (50 грн.) – в травні і т. д. Надходження в другому кварталі такі ж, як в першому.				
Графік надходження грошей				
Надходження за березень		x	x	
Надходження від продажу квітня			x	
Надходження від продажу травня	x			
Надходження від продаж червня	x	x		
всього				
План виробництва				
	квітень	травень	червень	липень
1 Прогнозований обсяг продажів (ряд. 1 вихідних даних)				
2 Планований обсяг на кінець місяця (20% від продажів наступного місяця)				
3 Всього потрібно (ряд. 1 + ряд. 2)				
4 Обсяг товару на початок місяця (ряд. 3 вихідних даних – на квітень, потім ряд. 2 плану виробництва за квітень – червень)				
5 Обсяг виробництва (ряд. 3 – ряд. 4)				
Бюджет закупівлі матеріалу				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 Прогнозований обсяг виробництва (ряд. 5 плану виробництва)				
2 Кількість матеріалу на одиницю продукції (ряд. 7 вихідних даних)				
3 Виробничі потреби (ряд. 1 · ряд. 2)				
4 Заплановані залишки матеріалу на кінець міс. (10 % від потреби наступного місяця)				
5 Всього матеріалу (ряд. 3 + ряд. 4)				
6 Залишки матеріалу на початок місяця (10 % від ряд. 3)				
7 Обсяг закуповуваного матеріалу (ряд. 5 – ряд. 6)				
Графік розраховуються грошових виплат за матеріали				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 План закупівлі матеріалу (ряд. 7 бюджету закупівлі матеріалу)				
2 Вартість за 1 кг (ряд. 10 вихідних даних)				

3 Вартість закупівлі (ряд. 1 · ряд. 2)				
5 Рахунки до сплати на 31 березня (ряд. 11 вихідних даних)		x	x	
6 Закупівлі в квітні (50 % в місяць продажу, 50 % в наступний місяць)			x	
7 Закупівлі в травні (аналогічно ряд. 6)	x			
8 Закупівлі в червні (аналогічно ряд. 6)	x	x		
9 Всього виплат за матеріал (сума ряд. 5–8)				
Бюджет прямої праці				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 Обсяг виробництва (ряд. 1 бюджету закупівлі матеріалів)				
2 Витрати часу на одиницю товару (ряд. 13 вихідних даних)				
3 Кількість робочих годин (ряд. 1 · ряд. 2)				
4 Кількість гарантованих робочих годин на місяць (ряд. 16 вихідних даних)				
5 Кількість оплачених робочих годин на місяць (найбільше з ряд. 3–4)				
6 Вартість однієї години роботи (ряд. 15 вихідних даних)				
7 Витрати з оплати праці (ряд. 5 · ряд. 6)				
Бюджет виробничих накладних витрат				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 Обсяг виробництва (ряд. 1 бюджету прямої праці)				
2 Змінні накладні витрати на од. товару (ряд. 18 вихідних даних)				
3 Сумарні змінні накладні витрати (ряд. 1 · ряд. 2)				
4 Постійні накладні витрати в місяць (ряд. 19 вихідних даних)				
5 Всього накладних витрат (ряд. 3 + ряд. 4)				
6 Виробнича амортизація (ряд. 20 вихідних даних)				
7 Грошові виплати на накладні витрати (ряд. 5 – ряд. 6)				
Бюджет адміністративних витрат і витрат на продаж				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 Обсяг продажів (ряд. 1 плану виробництва)				
2 Змінні витрати на од. прод. товарів (ряд. 21 вихідних даних)				

Продовження таблиці 1.2				
1	2	3	4	5
3 Змінні адмін. витрати і витрати на продаж (ряд. 1 + ряд. 2)				
4 Постійні адмін. витрати і витрати на продаж (ряд. 22 вихідних даних)				
5 Всього адмін. витрат і витрат на продаж (ряд. 3 + ряд. 4)				
6 Амортизація, включена в постійні витрати (ряд. 23 вихідних даних)				
7 Грошові виплати (ряд. 5 – ряд. 6)				
Бюджет грошових коштів				
	квітень	травень	червень	2 квартал
1 Грошові кошти на початок періоду (квітень – ряд. 29 вихідних даних, далі – грошові кошти на кінець попереднього періоду)				
2 Надходження грошових коштів від споживачів (підсумок графіка надходження грошей)				
Витрачання коштів				
3 На основні матеріали (ряд. 9 графіка виплат за матеріали)				
4 На оплату праці основного персоналу (ряд. 7 бюджету прямого праці)				
5 Виробничі накладні витрати (ряд. 7 бюджету виробничих накладних витрат)				
6 Витрати на збут і управління (ряд. 7 бюджету адміністративних витрат і витрат на продаж)				
7 Покупка обладнання (ряд. 28 вихідних даних)				
8 Дивіденди (ряд. 27 вихідних даних)				
9 Грошові кошти в розпорядженні (ряд. 2 – сума ряд. 3–9)				
Фінансування				
10 Отримання позики (виходячи з ряд. 24 вихідних даних)		x	x	
11 Погашення позички	x	x		
12 Виплата відсотків ($50 \cdot 0,16/4$)	x	x		
Разом				
		x		
13 Кошти на кінець періоду (ряд. 9 + ряд. 10 – ряд. 11 – ряд. 12)				

Задача 2

Величина поточних активів підприємства на кінець звітного періоду – 4 600 грн., термінових зобов'язань – 3 000 грн. Яким повинний бути прибуток підприємства, щоб досягти нормативного значення коефіцієнта покриття, за умови що сума середньотермінових зобов'язань не зросте?

Методичні рекомендації

1. Необхідно визначити коефіцієнт покриття на кінець звітного періоду:

$$K_{\text{п}} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}.$$

2. Щоб коефіцієнт покриття досяг величини 2,5 (нормативне значення), треба величину поточних активів доповнити з отриманого прибутку:

$$\frac{x}{\text{термінові зобов'язання}} = 2,5.$$

З цієї формули визначити величину необхідних поточних активів.

3. Визначити додатковий прибуток як різницю між вартістю поточних активів, необхідних при дорівнюванні коефіцієнту покриття 2,5, та вартістю поточних активів на кінець звітного періоду.

Задача 3

Обсяг реалізації продукції складає 100 тис. грн. Фондоємкість дорівнює 0,4. Знайти фондівдачу та вартість фондів.

Методичні рекомендації

Фондовіддача розраховується як співвідношення середньорічної вартості основних фондів до вартості товарної продукції. Фондоємність є зворотнім показником фондівдачі.

Задача 4

Підприємство має наступні оборотні активи:

- запаси (250 тис. грн);
- готова продукція (75,8 тис. грн);
- грошові кошти (12,8 тис. грн);
- дебіторська заборгованість (48,4 тис. грн).

Загальна виручка від реалізації продукції становить 590,7 тис. грн. Кредиторська заборгованість підприємства складає 29,6 тис. грн.

Розрахувати коефіцієнти оборотності оборотних активів, тривалість їх обороту та тривалість операційного і фінансового циклів.

Методичні рекомендації

Коефіцієнти оборотності розраховуються як співвідношення чистого виторгу від реалізації до вартості елементів оборотних активів, крім коефіцієнту оборотності запасів (розраховується як співвідношення собівартості до середньої вартості запасів). Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується також із застосуванням собівартості продукції (в

чисельнику) та вартості кредиторської заборгованості (в знаменнику)). Тривалість обороту елементів оборотних активів розраховується як співвідношення тривалості періоду (360 діб) до значення коефіцієнту оборотності.

Тривалість операційного та фінансового циклу можна розрахувати за наступними формулами:

$$\text{Тривалість ОЦ} = \text{ТО}_з + \text{ТО}_{дз},$$

де $\text{ТО}_з$ – тривалість обороту запасів,

$\text{ТО}_{дз}$ – тривалість обороту дебіторської заборгованості.

$$\text{Тривалість ФЦ} = \text{ТО}_з + \text{ТО}_{дз} - \text{ТО}_{кз},$$

де $\text{ТО}_{кз}$ – тривалість обороту кредиторської заборгованості.

Задача 5

Обсяг робіт на рік за планом складає 150 тис. грн., фактично – 108 тис. грн. Вартість оборотних активів за планом складає 86 тис. грн. Тривалість обороту скоротилась на 30 днів. Знайти фактичну вартість оборотних активів.

Методичні рекомендації

Задля рішення цієї задачі необхідно визначити:

- 1) плановий коефіцієнт оборотності;
- 2) плановий період обороту;
- 3) фактичний період обороту;
- 4) фактичний коефіцієнт оборотності;
- 5) фактичну вартість оборотних активів.

Задача 6

За наведеними нижче даними оцінити структуру активів підприємства. Зробити висновки.

Таблиця 1.3 – Дані для оцінки структури активів підприємства

Статті активів	На початок періоду	На кінець періоду
Нематеріальні активи	2,8	4,5
Основні фонди	359,1	571,0
Незавершене будівництво	12,2	19,4
Довгострокова дебіторська заборгованість	55,4	88,1
Довгострокові фінансові інвестиції	5,6	8,9
Виробничі запаси	125,8	200,0
Незавершене виробництво	146,8	233,4
Готова продукція	125,4	199,4
Векселі одержані	2,8	4,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	38,4	61,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками	30,2	48,0
Поточні фінансові інвестиції	12,5	19,9
Гроші та їх еквіваленти	8,1	12,9
Разом	925,1	1 470,91

Завдання до практичних занять за змістовим модулем 2 Фінансування діяльності підприємства та визначення фінансового стану підприємств

Перелік тем для підготовки доповідей

1. Особливості формування власного капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання в Україні.
2. Особливості формування позикового капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання в Україні.
3. Методи визначення вартості капіталу підприємства, які найчастіше застосовуються в процесі управління капіталом підприємства.
4. Сучасні проблеми оптимізації структури капіталу.
5. Необхідність проведення фінансового аналізу діяльності підприємства.
6. Принципи формування груп показників, що застосовуються в процесі проведення фінансового аналізу.
7. Особливості складання фінансової звітності підприємства.
8. Найважливіші напрямки оцінки фінансового стану підприємства.
9. Сучасні методи оцінки фінансового стану підприємства.
10. Проблеми впровадження системи антикризового управління на підприємствах України.

Задачі для вирішення на практичних заняттях

Задача 1

Проаналізувати прибутковість акціонерного капіталу за методом Дюпон. Скласти 2-х, 3-х і 5-факторну моделі за звітний і базисний періоди.

Таблиця 2.1 – Дані для аналізу прибутковості акціонерного капіталу

Показники	Попередній період млн. грн	Звітний період млн. грн	Зміни
Чистий прибуток	12,67	14,28	
Чистий дохід	22,3	25,4	
Середній капітал	52	54,5	
Середні сумарні активи	112,6	121,2	
Прибуток до сплати податків	18,1	20,4	
Прибуток до сплати відсотків	19,5	21,9	

Методичні рекомендації

Метод Дюпон призначений для визначення факторів, які впливали на рентабельність власного капіталу підприємства. Цього можна досягти шляхом декомпозиції показники рентабельності власного капіталу на складові частини. Декомпозиція означає розкладання базового показника на складові частини. Рівень деталізації показника залежить від цілей проведення такого аналізу. Кожна з частин рівняння дозволяє оцінити один з аспектів діяльності компанії,

кожен з яких в кінцевому підсумку визначає значення показника рентабельності. Для того, щоб врахувати необхідні чинники, які впливають на результат діяльності компанії, розглядають:

- 1) рентабельність власного капіталу (чистий прибуток/середня вартість власного капіталу);
- 2) рентабельність активів (чистий прибуток/середня вартість активів);
- 3) леверидж (середня вартість позикового капіталу/середня вартість власного капіталу);
- 4) чиста маржа (чистий прибуток/дохід від реалізації);
- 5) оборотність активів (дохід від реалізації/середня вартість активів);
- 6) податковий тягар (чистий прибуток/прибуток до оподаткування та сплати відсотків);
- 7) відсотковий тягар (прибуток до оподаткування та сплати відсотків/прибуток до оподаткування);
- 8) маржа до оподаткування (прибуток до оподаткування/дохід від реалізації).

При аналізі за методом «Дюпон» виходять із припущення про те, що успішний розвиток підприємства можливий лише за умови постійного зростання прибутковості акціонерного капіталу.

Безпосередній аналіз проводиться шляхом дослідження співвідношень, що утворюють норму прибутку акціонерного капіталу (Return on Equity, або ROE):

$$ROE = \frac{NI}{CE},$$

де NI – *Net Income* – чистий прибуток підприємства;

$\overline{CE}$ – *Common Equity* – середній акціонерний капітал підприємства.

Залежно від кількості досліджуваних факторів виділяють:

1. Двофакторну модель:

$$ROE = \frac{NI}{TA} \cdot \frac{\overline{TA}}{\overline{CE}} = ROA \cdot EM,$$

де $\overline{TA}$ – *Total Assets* – середні сумарні активи підприємства;

ROA – *Return on Assets* – прибутковість активів;

EM – *Equity Multiplier* – коефіцієнт мультиплікації капіталу.

У даній моделі прибутковість активів (ROA) піддається подальшій структуризації і вивчається за допомогою схеми:

2. Трьохфакторну модель:

$$ROE = \frac{NI}{NS} \cdot \frac{NS}{TA} \cdot \frac{\overline{TA}}{\overline{CE}} = NPM \cdot AT \cdot EM,$$

де NS – *Net Sales* – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, послуг;
 NPM – *Net Profit Margin* – граничний коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства;
 AT – *Asset Turnover* – оборотність активів.

3. П'ятифакторна модель

$$ROE = \frac{NI}{EBT} \cdot \frac{EBT}{EBIT} \cdot \frac{EBIT}{NS} \cdot \frac{NS}{TA} \cdot \frac{TA}{CE} = TB \cdot IB \cdot OM \cdot AT \cdot EM,$$

де EBT – *Earnings before Taxes* – прибуток підприємства до сплати податків;
 $EBIT$ – *Earnings before Interest and Taxes* – прибуток до сплати відсотків і податків;
 TB – *Tax Burden* – податковий тягар;
 IB – *Interest Burden* – тягар відсотків;
 OM – *Operating Margin* – операційна рентабельність.

Задача 2

Капітал, узятий в кредит, вкладений під складну ставку позикового відсотка 22 % річних. Для розрахунку з кредиторами необхідно виплатити 30 млн грн через два роки або 36 млн грн через три роки. Який варіант переважний?

Методичні рекомендації

За формулою (14.13) знайдемо зрівнюючу процентну ставку i_0 :

$$i_0 = \sqrt[3-2]{36\,000\,000 / 30\,000\,000} - 1 = 0,2 = 20\%.$$

Дана нам ставка 22 % більше знайденої, отже, сучасна величина другої (більшої) суми виявляється менше, переважно віддати її через три роки.

Задача 3

На основі наведених нижче вихідних даних заповнити баланс та звіт про фінансові результати.

Таблиця – Вихідні дані для заповнення активу балансу

Стаття балансу	на початок періоду	на кінець періоду
нематеріальні активи (первісна вартість)	498	292
незавершені капітальні інвестиції	25	28
основні засоби (первісна вартість)	3 948	4 682
інвестиційна нерухомість (первісна вартість)	45	59
довгострокова дебіторська заборгованість	17	21
інші необоротні активи	5	8
виробничі запаси	10	259
незавершене виробництво	5 198	11 247
готова продукція	258	219

Продовження таблиці 2.2		
1	2	3
дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (первісна вартість)	13 759	20 868
дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	264	289
з бюджетом	215	0
інша поточна дебіторська заборгованість	64	71
поточні фінансові інвестиції	15	19
готівка	3	5
рахунки в банках	13 829	12 627
витрати майбутніх періодів	11	17
інші оборотні активи	2	80

Нематеріальні активи підприємства складають комп'ютерні програми, які були придбані у звітному році (амортизація нараховується перший рік).

Основні засоби підприємства також були придбані у звітному році (перший рік нарахування амортизації) і за своєю вартістю розподіляються наступним чином:

56 % від первісної вартості складають комп'ютери (корисний строк використання 5 років);

28 % від первісної вартості складають транспортні засоби (корисний строк використання 7 років);

16 % від первісної вартості складають засоби зчитування та друку інформації (корисний строк використання 4 роки).

Інвестиційну нерухомість підприємства складають основні засоби, які використовуються виключно з метою отримання орендних платежів (тільки від операційної оренди, тобто тимчасової, без передачі права власності чи здавання в оренду на переважну частину можливого строку корисного використання таких об'єктів). Ці об'єкти були придбані підприємством також в звітному році на початку звітного періоду та мають термін корисної експлуатації 7 років.

Амортизація нараховується прямолінійним методом.

Таблиця 2.3 – Вихідні дані для заповнення пасиву балансу

Стаття балансу	на початок періоду, % до валюти балансу	на кінець періоду, % до валюти балансу
зареєстрований (пайовий) капітал	9,8	8,6
резервний капітал	1,1	0,9
нерозподілений прибуток	8,9	2,3
довгострокові кредити банків	6,4	7,6
інші довгострокові зобов'язання	0,2	0,8
короткострокові кредити банків	12,6	13,2
поточна кредиторська заборгованість:		

Таблиця 2.3

1	2	3
за довгостроковими зобов'язаннями	0,8	1,2
за товари, роботи, послуги	58,4	62,7
за розрахунками з бюджетом	0,5	0,9
за розрахунками зі страхування	0,2	0,3
за розрахунками з оплати праці	0,8	1,1
інші поточні зобов'язання	0,3	0,4

Таблиця 2.4 – Вихідні дані для заповнення форми 2

Стаття	на кінець періоду	на початок періоду
чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	163 354	144 926
собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	122 544	106 865
інші операційні доходи	1 171	654
адміністративні витрати	36 907	27 874
витрати на збут	1 223	195
інші операційні витрати	2 010	11 503
дохід від участі в капіталі	2	1
інші фінансові доходи	107	95
фінансові витрати	841	264

Таблиця 2.5 – Баланс підприємства (актив)

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II Оборотні активи			
Запаси	1100		
Виробничі запаси	1101		
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрашування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Таблиця 2.5 – Баланс підприємства (пасив)

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495		
II Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань (на початок звітнього періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат (на початок звітнього періоду)	1532		
резерв незароблених премій (на початок звітнього періоду)	1533		
інші страхові резерви (на початок звітнього періоду)	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610		
за товари, роботи, послуги	1615		
за розрахунками з бюджетом	1620		

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
за у тому числі з податку на прибуток	1621		
за розрахунками зі страхування	1625		
за розрахунками з оплати праці	1630		
за одержаними авансами	1635		
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900		

Таблиця 2.6 – Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090		
Валовий: збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120		

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		
Адміністративні витрати	2130		
Витрати на збут	2150		
Інші операційні витрати	2180		
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
Чистий фінансовий результат: збиток	2355		

Задача 4

Побудувати аналітичний баланс на основі даних фінансової звітності, наведених нижче.

Таблиця 2.7 – Баланс підприємства

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
Нематеріальні активи:	1000	1 784	2 108
первісна вартість	1001	4 877	5 961
накопичена амортизація	1002	3 093	3 853
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 006	0
Основні засоби:	1010	8 134	7 895
первісна вартість	1011	33 114	33 644
знос	1012	24 980	25 749
Інвестиційна нерухомість:	1015	252	196
первісна вартість	1016	1 229	1 229
знос	1017	977	1 033
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	7 152	7 152
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	146	21
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	18 474	17 372
Запаси	1100	57 620	73 192
Виробничі запаси	1101	39 263	16 124
Незавершене виробництво	1102	18 301	31 519
Готова продукція	1103	56	25 549
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	31 333	3 679
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 928	17 906
з бюджетом	1135	5 629	4 877
у тому числі з податку на прибуток	1136	5 209	4 877
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	98 448	108 389
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	118	1 472
Поточні фінансові інвестиції	1160	7 974	7 971
Гроші та їх еквіваленти	1165	52 350	12 636
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	52 350	12 636
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	438	1 567
Усього за розділом II	1195	260 838	231 689
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	279 312	249 061

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	14 830	14 830
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	5 982	5 982
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	199 444	199 580
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	220 256	220 392
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	110	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	110	0
Короткострокові кредити банків	1600	0	17 768
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	32 751	1 463
за розрахунками з бюджетом	1620	433	56
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	0	0
за розрахунками з оплати праці	1630	0	10
за одержаними авансами	1635	22 600	7 525
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	86	226
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	2 253	1 262

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	823	359
Усього за розділом III	1695	58 946	28 669
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	279 312	249 061

Задача 5

За даними фінансової звітності (дод. А) провести оцінку майнового стану підприємства.

Методичні рекомендації

Для оцінки майнового стану підприємства розраховуються наступні показники:

1. Сума господарських коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства.

Цей показник дає узагальнену вартісну оцінку активів, які числяться на балансі, характеризує можливу ліквідаційну вартість підприємства. Його зростання, практично завжди, свідчить про нарощування майнового потенціалу.

2. Показники співвідношення необоротних і оборотних активів (основного і оборотного капіталу). Їх динаміка розглядається у взаємозв'язку із змінами в зобов'язаннях.

Зміна структури активів підприємства у бік збільшення частини оборотних коштів може указувати на таке:

- формування мобільнішої структури активів;
- відвернення частини поточних активів на кредитування споживацьких товарів, робіт, послуг сторонніх підприємств, що свідчить про фактичну іммобілізацію цій частини оборотних коштів;
- згортання виробничої бази в порівнянні з наявною сировинною і трудовою базою.
- викривлення оцінки елементів активів унаслідок існуючого їх порядку бухгалтерського обліку.

Для того, щоб зробити однозначні висновки про причини змін даних пропорцій в структурі активів, проводиться аналіз окремих розділів і статей активу балансу, які деталізуються.

3. Частка основних засобів в активах.

$$\text{Частка ОЗ} = \frac{\text{залишкова вартість основних засобів}}{\text{валюта балансу}}$$

Враховуючи те, що питома вага основних засобів може змінюватися унаслідок впливу зовнішніх чинників необхідна особлива увага уділити зміні абсолютних величин основних засобів по примітках, оскільки в них повинні бути вказані методи обліку, система переоцінки основних фондів, методи нарахування амортизації тощо.

Він розраховується на основі даних приміток до балансу і показує, яку частину основних засобів, що є на кінець звітного періоду, складають нові основні засоби.

4. Коефіцієнт зносу основних засобів:

$$K_{\text{зносу ОЗ}} = \frac{\text{зносу основних засобів}}{\text{первісна вартість основних засобів}}.$$

Цей показник характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати в попередніх періодах.

Крім того, особливу увагу слід приділити динаміці незавершеного будівництва і основних фондів, зданих в оренду, оскільки ці категорії практично виведені з виробничого циклу, і при певних обставинах збільшення їх частки може негативно вплинути на фінансові результати підприємства.

За допомогою аналізу аналогічних коефіцієнтів можна розглянути зміни у складі нематеріальних активів підприємства.

Завдання 6

Провести оцінку показників майнового стану, використовуючи фінансову звітність, наведену в додатку.

Таблиця 2.8 – Оцінка показників майнового стану підприємства

Показники	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення
1	2	3	4
Сума господарських коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємства			
Частка необоротних активів в загальній структурі			
Частка оборотних активів в загальній структурі			
Частка запасів в структурі оборотних активів			
Частка запасів в загальній структурі балансу			
Частка дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів			
Частка дебіторської заборгованості в загальній структурі балансу			
Вартість чистих оборотних активів			
Індекс постійного активу			
Коефіцієнт зносу основних засобів			
Коефіцієнт придатності			
Фондовіддача			
Фондоємкість			
Фондоозброєність			
Фондорентабельність			
Коефіцієнт реальної вартості майна			

Методичні рекомендації

Майновий стан підприємства частково оцінюється в процесі складання порівняльно-аналітичного балансу, тому що саме в формі № 1 фінансової звітності «Баланс», на основі якого складається аналітична таблиця, відображено майно підприємства. Однак також для оцінки майнового стану використовують деякі показники, які також можна розрахувати за допомогою форм фінансової звітності підприємства.

1. Сума господарських коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємства (вартість валюти балансу).

2. Частка необоротних активів в загальній структурі.

3. Частка оборотних активів в загальній структурі.

4. Частка запасів в структурі оборотних активів та загальній структурі балансу.

5. Частка дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів та загальній структурі балансу.

6. Вартість чистих оборотних активів:

$$\text{ЧОБА} = \text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання} .$$

7. Індекс постійного активу, який показує частку основних засобів та необоротних активів у джерелах власних коштів і визначається за формулою:

$$I_{\text{ПА}} = \frac{\text{ОЗНА}}{\text{ВК}} ,$$

де *ОЗНА* – основні засоби та необоротні активи підприємства;

ВК – власні кошти.

8. Коефіцієнт зносу основних засобів визначає інтенсивність формування одного з джерел коштів на капітальні вкладення та разом із коефіцієнтом придатності відноситься до показників технічного стану основних засобів:

$$K_3 = \frac{3}{\text{ОЗ}_{\text{пв}}} ,$$

де *3* – нарахована сума зносу основних засобів;

ОЗ_{пв} – первісна вартість основних засобів.

Цей показник свідчить про рівень фінансування основних засобів за рахунок амортизаційних відрахувань.

9. Коефіцієнт придатності:

$$K_{\text{пр}} = 1 - K_3 .$$

10. Фондовіддача виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних виробничих фондів:

$$\Phi В = \frac{ТП}{ОЗ},$$

де ТП – вартість товарної продукції (дохід від реалізації),

ОЗ – вартість основних засобів.

11. Фондоємкість є зворотнім показником до фондовіддачі та характеризує відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства до обсягу виробленої продукції за один рік:

$$\Phi \epsilon = \frac{1}{\Phi В}.$$

12. Фондоозброєність – це показник оснащеності праці виробничими основними фондами. Визначається відношенням середньорічної балансової вартості виробничих основних фондів до середньооблікової чисельності робітників або працівників:

$$\Phi Оз = \frac{ОЗ}{Чобл.}.$$

13. Фондорентабельність – це показник, що характеризує ефективність використання основних фондів за величиною одержаного прибутку:

$$\Phi R = \frac{ВП}{ОЗ},$$

де ВП – валовий прибуток.

14. Коефіцієнт реальної вартості майна, який показує, яку частку вартості майна становлять засоби виробництва. Цей показник визначається за формулою:

$$КВМ = \frac{ОЗ_{зв} + З_{в}}{А},$$

де $ОЗ_{зв}$ – основні засоби за залишковою вартістю;

$З_{в}$ – виробничі запаси;

$А$ – вартість активів підприємства.

Цей показник характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва.

Задача 7

За наведеними нижче даними оцінити ліквідність балансу підприємства. Зробити висновки.

Таблиця 2.9 – Дані для оцінки ліквідності балансу підприємства

Статті активів	На початок періоду	На кінець періоду
Нематеріальні активи	7,5	11,9
Основні фонди	12,5	19,9
Незавершене будівництво	0,8	1,3
Довгострокова дебіторська заборгованість	3,6	5,7
Довгострокові фінансові інвестиції	1,2	1,9
Виробничі запаси	49,8	79,2
Незавершене виробництво	8,8	14,0
Готова продукція товари	5,9	9,4
Векселі одержані	0,3	0,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	22,7	36,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками	12,4	19,7
Поточні фінансові інвестиції	2,2	3,5
Гроші та їх еквіваленти	0,9	1,4
Власний капітал	54,9	87,3
Довгострокові кредити банків	26,5	42,1
Короткострокові кредити банків	17,9	28,5
Векселі видані	0,5	0,8
Поточна кредиторська заборгованість	26,5	42,1
Поточні забезпечення	1,2	1,9
Доходи майбутніх періодів	1,1	1,7
Баланс	128,6	204,5

Методичні рекомендації

При аналізі ліквідності балансу активи та пасиви підприємства розподіляють за групами, потім складають певну систему нерівностей, наприкінці порівнюють отриману систему з системою «абсолютно ліквідного балансу».

Активи доцільно поділяти на групи в такий спосіб:

група А1 – абсолютно ліквідні активи (активи, які на дату складання балансу можна використати у якості платіжних засобів): грошові кошти у національній та іноземній валюті й поточні фінансові інвестиції;

група А2 – швидколіквідні активи (активи, які можуть бути трансформовані у грошові кошти у найближчій перспективі): готова продукція, товари, векселі одержані, дебіторська заборгованість за товари роботи і послуги,

дебіторська заборгованість за розрахунками, інша поточна дебіторська заборгованість;

група А3 – активи із середнім рівнем ліквідності (активи, перетворення яких у грошові кошти потребує більш тривалого часу): виробничі запаси, тварини на вирощуванні і відгодівлі, незавершене виробництво, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів, довгострокові фінансові інвестиції, як ті, що обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств, так і інші фінансові інвестиції;

група А4 – важколіквідні і неліквідні активи (активи, реалізація яких ускладнена, а також ті, які взагалі не можуть бути проданими за грошові кошти, наприклад, окремі види ліцензій, патентів, відстрочені податкові активи тощо). По суті до цієї групи відносять усі інші види активів підприємства, що не внесені до перших трьох груп, а саме: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

Отже, сума усіх груп активів буде завжди тотожною валюті балансу підприємства.

При здійсненні зовнішнього фінансового аналізу пасиви підприємства доцільно диференціювати на групи у такий спосіб:

група П1 – найбільш термінові борги до яких належать зобов'язання, що мають бути погашені у найкоротший термін. Зазвичай невчасна сплата таких зобов'язань може призводити до стягнення штрафних і фінансових санкцій з підприємства. До пасивів цієї групи належать: поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці;

група П2 – відносно термінові борги, тобто та частина короткострокових зобов'язань, які мають бути сплаченими у найближчій перспективі: векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, поточні зобов'язання з одержаних авансів, з учасниками, із внутрішніх розрахунків, інші поточні зобов'язання. До цієї ж групи пасивів іноді відносять короткострокові кредити банків, проте за запропонованою у даному навчальному посібнику схемою такий вид позикових засобів віднесено до третьої групи пасивів;

група П3 – середньотермінові борги включають ті боргові зобов'язання, які мають бути погашеними у більш віддаленій перспективі: короткострокові кредити банків, забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів;

група П4 – довготермінові борги і безстрокові пасиви містять ті види джерел фінансування підприємства, які залучені на довгострокову перспективу або без встановленого терміну, а саме: довгострокові зобов'язання та власний капітал.

Сума усіх чотирьох груп пасивів має дорівнювати сукупній вартості валюти балансу підприємства. При здійсненні зовнішнього фінансового аналізу можуть використовуватися й інші підходи до диференціації пасивів.

Система «абсолютної ліквідності балансу» має наступний вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} A1 \geq П1; \\ A2 \geq П2; \\ A3 \geq П3; \\ A4 \leq П4. \end{array} \right.$$

Якщо отримана в результаті аналізу ліквідності балансу є тотожною наведеної, то баланс підприємства вважається цілком ліквідний, якщо ні – то робиться висновок щодо проблем з ліквідністю підприємства.

Задача 8

За даними, наведеними в додатку, розрахуйте показники ліквідності та платоспроможності для підприємства.

Таблиця 2.10 – Дані для розрахунку показників ліквідності та платоспроможності

№ з/п	Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення, +/-
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності			
3	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)			
4	Коефіцієнт маневреності власних коштів			
5	Власні оборотні кошти			
6	Поточна платоспроможність			
7	Ліквідна платоспроможність			

Методичні рекомендації

Ліквідність підприємства оцінюються за допомогою коефіцієнтів, до яких відносяться:

– коефіцієнт покриття (коефіцієнт загальної ліквідності):

$$K_{зл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}};$$

– коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$K_{шл} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}};$$

– коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$K_{абс.л} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}}{\text{Поточні зобов'язання}}.$$

Для оцінки платоспроможності використовують відповідні коефіцієнти. У практиці аналітичної роботи використовують такі показники платоспроможності:

– коефіцієнт абсолютної платоспроможності:

$$K_{\text{абс.пл}} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Короткострокові кредити банків} + \text{ПКЗ}_\text{т} + \text{ПКЗ}_\text{р}};$$

– коефіцієнт термінової платоспроможності:

$$K_{\text{абс.пл}} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}}{\text{Короткострокові кредити банків} + \text{ПКЗ}_\text{т} + \text{ПКЗ}_\text{р}},$$

де $\text{ПКЗ}_\text{т}$ – поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
 $\text{ПКЗ}_\text{р}$ – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками;

– коефіцієнт проміжної платоспроможності:

$$K_{\text{терм.пл}} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції} + \text{ДЗ}_\text{т}}{\text{Короткострокові кредити банків} + \text{ПКЗ}_\text{т} + \text{ПКЗ}_\text{р}},$$

де $\text{ДЗ}_\text{т}$ – поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги;

– коефіцієнт загальної платоспроможності:

$$K_{\text{терм.пл}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові кредити банків} + \text{ПКЗ}_\text{т} + \text{ПКЗ}_\text{р}}.$$

Задача 9

За даними фінансової звітності (додаток А) провести оцінку фінансової незалежності підприємства.

Методичні рекомендації

Для оцінки фінансової незалежності підприємства розраховуються наступні показники:

1. Коефіцієнт автономії:

$$K_{\text{ав}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}.$$

Цей показник характеризує частку власного капіталу підприємства в його фінансових ресурсах і показує ступінь його незалежності від позикових засобів. Значення, що рекомендується $\geq 0,5$.

2. Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля або коефіцієнт фінансового леверіджу):

$$K_{\text{фр}} = \frac{\text{Позикові кошти}}{\text{Власний капітал}}.$$

Нормативне значення повинне бути ≥ 1 , оскільки перевищення позикових засобів над власним капіталом може указувати на те, що підприємство має недостатній рівень фінансової стабільності.

3. Коефіцієнт довгострокової заборгованості:

$$K_{ДЗ} = \frac{\text{Довгострокові позикові кошти}}{\text{Перманентний капітал}}.$$

Деталізує структуру фінансових ресурсів з позиції довгострокового характеру її формування. Бажане значення даного коефіцієнта $\leq 0,5$.

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$K_{МВК} = \frac{\text{Власні обігові кошти}}{\text{Власний капітал}}.$$

Показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні активи. Значення показника може варіюватися залежно від структури активів і галузевої приналежності підприємства.

5. Коефіцієнт іммобілізації довгострокової заборгованості:

$$K_{ІДЗ} = \frac{\text{Довгострокові позикові кошти}}{\text{Необоротні активи}}.$$

Показує, яка частина ОЗ і інших необоротних активів профінансована зовнішніми інвесторами на довгостроковій основі.

Необхідно відзначити, що не існує жорстких єдиних нормативів для наведених коефіцієнтів. Їх значення багато в чому залежить від галузевої належності підприємства, облікової політики, принципів кредитування, оборотності засобів і т.д.

Задача 10

За даними фінансової звітності (додаток А) провести оцінку ділової активності підприємства.

Методичні рекомендації

Для оцінки ділової активності підприємства розраховуються наступні показники:

1. Коефіцієнт оборотності авансованого капіталу (активів), який показує скільки разів на рік відбувається повний цикл виробництва і обігу, що приносить відповідний ефект.

$$КО_{ВК} = \frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня сума активів}}, \text{ (разів)}.$$

Жоден коефіцієнт оборотності не має нормативного значення, а оптимальне значення визначається залежно від сфери виробництва підприємства. Але вважається, що для підприємства позитивною тенденцією є зростання коефіцієнтів оборотності.

2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу характеризує активність грошових коштів, якими ризикує власник.

$$KO_{BK} = \frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня сума власного капіталу}}, \text{ (разів).}$$

Низьке значення даного показника свідчить про бездіяльність частини власних засобів. Дуже високе може відображати тенденцію до збільшення кредитних ресурсів.

3. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) показує, скільки разів обернулася їх вартість протягом звітного періоду.

$$KO_{O3} = \frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня сума основних фондів}}, \text{ (разів).}$$

Чим вище фондовіддача, тим нижче витрати звітного періоду.

4. Коефіцієнт оборотності поточних активів показує швидкість обороту мобільних засобів підприємства.

$$KO_{ПА} = \frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня сума поточних активів}}, \text{ (разів).}$$

Ця оборотність дає реальний приріст прибутку в поточному періоді, але зростання показника позитивно оцінюється тільки при зниженні наступного показника.

5. Тривалість одного обороту запасів відображає, скільки днів в середньому потрібне для оновлення запасів.

$$O_3 = \frac{\text{Тривалість звітного періоду}}{\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середня вартість запасів}}}, \text{ (днів).}$$

Зростання даного коефіцієнта указує на відносне перенакопичення запасів, незавершеної продукції і можливе зниження попиту на готову продукцію.

6. Коефіцієнт оборотності готової продукції уточнює попередній показник.

$$KO_{ГП} = \frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня вартість готової продукції}}, \text{ (разів).}$$

Зниження значення даного коефіцієнта свідчить про роботу підприємства «на склад».

7. Тривалість одного обороту грошових коштів показує через скільки днів грошові кошти вивільняються з виробництва.

$$O_{ГК} = \frac{\text{Тривалість звітного періоду}}{\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції} - \text{Амортизація ОФ и НМА}}{\text{Середня величина грошових коштів}}}, \text{ (днів).}$$

8. Тривалість операційного циклу визначає, скільки днів в середньому потрібне для виробництва, продажу і оплати продукції підприємства.

$$\text{Тривалість операційного циклу} = O_3 + O_{ДЗ}, \text{ (днів).}$$

9. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості показує, скільки в середньому днів необхідно покупцям для погашення дебіторської заборгованості.

$$O_{ДЗ} = \frac{\text{Тривалість звітного періоду}}{\frac{\text{Чистий виторг від реалізації}}{\text{Середня чиста дебіторська заборгованість покупців}}}, \text{ (днів).}$$

А коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує розширення або звуження комерційного кредиту, що надається покупцям, через що його прийнято порівнювати з коефіцієнтом оборотності кредиторської заборгованості, що відображає умови нашого комерційного кредитування.

10. Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості показує, скільки підприємству в середньому знадобиться днів для сплати за виставленими рахунками.

$$O_{K3} = \frac{\text{Тривалість звітнього періоду}}{\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середня вартість кредиторської заборгованості постачальникам}}}, \text{ (днів)}.$$

11. Тривалість фінансового циклу або циклу обігу грошової готівки визначає, скільки днів в середньому грошові кошти вилучені із обороту.

$$\text{Тривалість фінансового циклу} = O_3 + O_{ДЗ} - O_{K3}, \text{ (днів)}.$$

Дана формула визначається тим, що рахунки постачальників підприємство оплачує з певним лагом, отже, час, протягом якого гроші вилучені із обороту, менше операційного циклу на середній час погашення кредиторської заборгованості.

Скорочення операційного і фінансового циклів в динаміці розглядається як позитивна тенденція.

Задача 11

За даними фінансової звітності (додаток) провести оцінку рентабельності підприємства.

Методичні рекомендації

Рентабельність – це показник економічної ефективності діяльності підприємства. Існує багато кількості методик оцінювання рентабельності підприємства, але найбільш доцільно розраховувати наступні показники:

1) рентабельність продукції:

$$R_{\Pi} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}};$$

2) рентабельність продажів:

$$R_p = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий виторг від реалізації продукції}};$$

3) рентабельність операційної діяльності:

$$R_o = \frac{\text{Прибуток від операційної діяльності}}{\text{Витрати за операц. діяльністю}};$$

4) граничний показник рентабельності діяльності підприємства:

$$R_p = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий виторг від реалізації продукції}};$$

5) рентабельність підприємства:

$$R_{\Pi/\Pi} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Загальні витрати}}.$$

Задача 12

Керівництво підприємства має намір збільшити виручку від реалізації на 10 % (з 40 тис. грн до 44 тис. грн), не виходячи за межі релевантного діапазону. Загальні змінні витрати складають для початкового варіанту 31 тис. грн. Постійні витрати рівні 3 тис. грн.

Розрахувати суму прибутку відповідну новому рівню виручки від реалізації традиційним способом (1) і за допомогою операційного важеля (2). Порівняти результати, зробити припущення про ступінь фондоозброєності даного підприємства (3).

Методичні рекомендації

1. Сумарні змінні витрати, слідуючи за динамікою виручки, повинні зрости на 10 % і скласти $(31\ 000 + 31\ 000 \cdot 10\ %) = 34\ 100$ грн. Прибуток рівний $(44\ 000 - 34\ 100 - 3\ 000) = 6\ 900$ грн проти колишніх 6 000 грн.

2. Сила дії операційного важеля складає $(40\ 000 - 31\ 000) / (40\ 000 - 31\ 000 - 3\ 000) = 1,5$. Це означає, що 10-процентне збільшення виручки повинне принести зростання прибутку на $(10\ \% \cdot 1,5) = 15\ \%$. Отже, прибуток повинен буде скласти 6 900 грн.

3. Результати обчислень сходяться. По невеликій силі дії операційного важеля можна припустити, що йдеться про неавтоматизоване виробництво, що використовує, в основному, ручна праця. Для крупних, високомеханізованих виробництв сила операційного важеля набагато більше, бо для таких підприємств характерний відносно високий рівень постійних витрат (амортизаційні відрахування тощо).

Аналіз виявляє однаковий приріст і прибутку, і валової маржі на суму 900 грн. Якщо цієї суми буде достатньо, підприємство зможе розширити бізнес.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові

1. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання : монографія / Н. А. Дехтяр – Київ : Ліра-К, 2015. – 182 с.
2. Вожжов А. П. Управління фінансами суб'єктів господарювання : практикум : навч. посіб. / А. П. Вожжов, С. В. Сорокіна, І. В. Колесова. – Київ : Знання, 2014. – 324 с.
3. Базецька Г. І. Фінанси підприємства : планування та управління у виробничій сфері : навч. посібник / Г. І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю. В. Ткаченко. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 292 с.
4. Безугла В. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / [В. О. Безугла, Ю. О. Тараруєв, М. В. Кадничанський] ; за ред. Т. В. Момот – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
5. Мочаліна З. М. Фінанси : навч. посібник – Харків : ХНАМГ, 2008. – 392с.
6. Фінанси підприємств : навч. пос. для сам. вивч. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко – Київ : Знання-Прес, 2009. – 299 с.
7. Управління корпоративними фінансами : навчальний посібник / [В. Я. Олійник, Т. Ф. Григораш, Г. В. Григораш, А. В. Буряк] ; за наук. ред. Н. М. Деєвої. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 200 с.

Допоміжні

1. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / [М. М. Александрова, С. В. Бардаш, О. С. Бородкін та ін.]. – Київ : ЦУЛ, 2002. – 495 с.
2. Алексєєв І. В. Фінансовий аналіз : техніка розрахунків та моделювання економічних ситуацій / І. В. Алексєєв, А. С. Мороз, Є. М. Романів. – Львів : Бескид Біт, 2005. – 152 с.
3. Гайдис Н. М. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закл. / Н. М. Гайдис. – Львів :ЛБІ НБУ, 2006. – 414 с.
4. Герасимчук З. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 515 с.
5. Давиденко Н. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Н. М. Давиденко. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – 332 с.
6. Фінансовий менеджмент : курс лекцій / М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, О. А. Стороженко, І. О. Плужников, К. С. Горячева. – Національна академія управління. – Київ : НАУ, 2004. – 506 с.
7. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Л. А. Лахтіонова. – Київ : КНЕУ, 2004. – 368 с.
8. Мальська, М. П. Управління діяльністю підприємств корпоративного типу (АТ і ТзОВ) : підручник / М. П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько ; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Київ: ЦУЛ, 2013. – 290 с.
9. Плотніков О. В. Фінансовий менеджмент у транснаціональних корпораціях : навч. пос. / О. В. Плотніков. – Київ : Кондор, 2011. – 252 с.

10. Фінансовий менеджмент. / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2005. – 535 с.
11. Птащенко Л. Корпоративные финансы : учеб.пособие / Л. Птащенко. – Київ : ЦУЛ, 2015. – 272 с.
12. Управління фінансами суб'єктів господарювання : практикум : навч. посіб. / А. П. Вожжов, С. В. Сорокіна, І. В. Колесова та ін. ; за ред. А. П. Вожжова. – Київ :Знання, 2014. – 324 с.
13. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / авт. кол. : Т. І. Лепейко, О. М. Миронова, К. В. Кривобок, К. Р. Немашкало. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 290 с.
14. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / За ред. І. О. Школьник. – Київ : «Центр учбової літератури», 2014. – 488 с.
15. Фінансовий менеджмент : підручник / В. П. Мартиненко, Н. І. Климаш, К. В. Багацька, І. В. Дем'яненко та ін. ; за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 344 с.
16. Финансовый менеджмент : учеб. пособие / А. И. Базецкая, В. Л. Дяченко ; Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2017. – 187 с.
17. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2013. – 375 с.
18. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / І. О. Школьник. – Київ : Ліра-Київ, 2015. – 301 с.

Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс «Управління фінансами та активами підприємства» ХНУМГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cdo.kname.edu.ua/course/view.php?id=2225>.
2. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> – Податковий Кодекс України.
3. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : підручник / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 2-ге вид., перероб. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2017. – 534, [2] с. – Назва з титул. екрану.
4. <http://www.cfin.ru/management/finance/> – Библиотека управления. Финансовый менеджмент. Управление оборотными средствами, финансовая политика.
5. <http://www.bookz.com.ua/10/0007.htm> – Аналіз фінансового стану підприємства (лекція).
6. <http://afdanalyse.ru/> – Методика анализа финансового состояния предприятия.
7. <http://smida.gov.ua/> – Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (Електронна звітність емітентів).

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Баланс підприємства на 31.12.2018.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	18	21
первісна вартість	1001	159	172
накопичена амортизація	1002	141	151
Незавершені капітальні інвестиції	1005	151	10
Основні засоби:	1010	6 398	7 995
первісна вартість	1011	20 830	23 016
знос	1012	14 432	15 021
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	1 199	
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	7 766	8 026
II Оборотні активи			
Запаси	1100	2 206	2 716
Виробничі запаси	1101	843	1 000
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103	374	545
Товари	1104	989	1 171
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	13 544	12 950
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	296	477
з бюджетом	1135	72	71
у тому числі з податку на прибуток	1136	72	71
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7	47
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 112	3 098
Готівка	1166	1	8
Рахунки в банках	1167	1 111	3 090
Витрати майбутніх періодів	1170	176	158
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі в:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	336	669
Усього за розділом II	1195	17 749	20 186
III Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	25 515	28 212

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 291	6 291
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	7	7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-40 321	-60 983
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	-34 023	-54 685
II Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	14 294	15 060
за товари, роботи, послуги	1615	38 961	59 093
за розрахунками з бюджетом	1620	197	194
за у тому числі з податку на прибуток	1621		
за розрахунками зі страхування	1625	91	86
за розрахунками з оплати праці	1630	285	315
за одержаними авансами	1635	442	417
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	438	432
Доходи майбутніх періодів	1665	7	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	4 823	7 300
Усього за розділом III	1695	59 538	82 897
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	25 515	28 212

Таблиця А.2 – Звіт про фінансові результати за 2018 рік

I ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	130 104	110 067
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(75 118)	(65 147)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	54 986	44 920
Валовий: збиток	2095	( )	( )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	4 095	5 626
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	(8 038)	(7 183)
Витрати на збуг	2150	(59 740)	(47 937)
Інші операційні витрати	2180	(5 957)	(2 713)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(14 654)	(7 287)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	267	3 410

1	2	3	4
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	(1 460)	(1 630)
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	(3 616)	(4 755)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(19 463)	(10 262)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 199	159
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(20 662)	(10 103)

II СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-20 662	-10 103

III ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Матеріальні затрати	2500	12 801	9 321
Витрати на оплату праці	2505	7 230	6 581
Відрахування на соціальні заходи	2510	1 452	1 316
Амортизація	2515	1 373	1 329
Інші операційні витрати	2520	64 043	48 638
Разом	2550	86 899	67 185

IV РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Середньорічна кількість простих акцій	2600	25 165 200	25 165 200
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	25 165 200	25 165 200
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,82 105	-0,40 147
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,82 105	-0,40 147
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ»

(для студентів заочної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 – Економіка)

Укладачі **БАЗЕЦЬКА** Ганна Ігорівна,
ЖОВТЯК Ганна Анатоліївна

Відповідальний за випуск *О. І. Славута*
Комп'ютерне верстання *О. Г. Ткаченко*

План 2018, поз. 439М

Підп. до друку 14.02.2020. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,7
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.